

pedagoginė praktika kaip būsimų mokytojų bendravimo kompetencijos gerinimo prielaida

Dėja Aukštkalnytė

Vilniaus universitetas

Straipsnio tikslas – atskleisti pedagoginės praktikos aukštojoje mokykloje galimybes, plėtojant būsimųjų muzikos mokytojų mokėjimą bendrauti.

Straipsnyje išryškinta studentų mokėjimų bendrauti priklausomybė nuo pedagoginės praktikos, kaip vienos iš esminių šių mokėjimų ugdymosi prielaidos. Kartu analizuojamos bendravimo problemos,ylančios praktikos metu. Pateikiama ir būsimų bei esamų muzikos mokytojų požiūrio į bendravimą pedagoginės praktikos metu lyginamoji charakteristika. Siūlomos kai kurios pedagoginės praktikos komunikacinių galimybių tobulinimo rekomendacijos.

Pedagoginės praktikos vaidmens stiprinimas nūdienos pedagogų rengimo sistemoje. Vienas iš svarbiausių švietimo reformos tikslų – ugdyti ne vien gilius teorinius, bet ir praktinius studentų mokėjimus, nes švietimui atsinaujinant ir jo kaitai reikia, kad būsimieji mokytojai ku o anksčiau įsitrauktų į mokyklos gyvenimą. V. Rajekas pažymi, kad aukštojoje pedagoginėje mokykloje būtinas „toks specialistų rengimo organizavimas, kai per visus užsiėmimus siekiama ruošti darbui mokykloje, jaunosios kartos ugdymui“ [1996, p. 25]. Kartu manoma, kad studentų mokymo priartinimas prie gyvenimo, t. y. dalies jo iškėlimas iš universiteto auditorijų į mokyklą, sudarytų palankesnes sąlygas studentams gilinti ir įtvirtinti įgytas žinias ir jas taikyti. Tai taip pat leistų jiems susidaryti tvirtesnius pedagoginio darbo mokėjimus ir įgūdžius, kartu keltų ir jų bendravimo kultūrą.

Kita vertus, nors šiuolaikinėje švietimo sistemoje pedagogų praktiniams mokėjimams ski-

riama daugiau dėmesio, bet aukštųjų mokyklų bakalauro studijų programose vis dar per daug teorinių disciplinų. Anot B. Bitino (1996), lyginančio Lietuvos ir užsienio mokyklas, rengiančias pedagogus, mūsų mokytojų rengimo turinyje ryškiai dominuoja teorija. Laikydamas mokytoją veikėju, kurio paskirtis – pasiekti, kad jo mokiniai perimtų bendrą visuomeninę patirtį, mokslininkas rekomenduoja pertvarkyti psichologijos, bendrosios pedagogikos, didaktikos dėstymą aukštosiose mokyklose. Jo nuomone, mokinys turi išmokti pats, o mokytojas – gebėti organizuoti aplinką, palankią tokiam išmokimui. Šitai savo ruožtu padėtų pagerinti ir pedagoginį bendravimą šių dienų mokykloje, o ypač sudarytų palankesnes būsimų mokytojų mokėjimo bendrauti saviugdros sąlygas.

Daugelio kitų mokslininkų (A. Kalvaičio, V. Rajecko, K. Pukelio, S. Dapkienės, T. Tamošiūno, R. Vasiliausko ir kt.) nuomone, studijos Lietuvos aukštosiose pedagoginėse mokyklose

visų pirma orientuotos į teorinį specialisto rengimą. Siekdam stiprinti praktinį studentų rengimą, vieni iš jų (A. Kalvaitis, 1994) siūlo persiorientuoti prie pedagoginės praktikos, įvedamos jau pirmame ir antrame studijų kurse. Tai padėtų ne tik gerinti specialistų rengimą, bet ir iš dalies lengvintų tinkamą studentų, kaip būsimų pedagogų, atranką bei adaptaciją darbe. Jo mintims pritaria ir R. Vasiliauskas (1994), siūlantis plėtoti mokytojo praktinį rengimą, priartinant studentus prie mokyklos gyvenimo, skatinant juos tiesiogiai jame dalyvauti ir stebėti mokinius bei kylančias pedagogines situacijas. „Pedagoginė praktika – viena iš svarbiausių formų, padedančių parengti pedagogus dabartinei – kuriamajai – švietimo sistemai“ (VU pedagoginės praktikos nuostatai ir metodiniai nurodymai, 1996, p. 5). Kaip pabrėžia V. Aramavičiūtė, pagrindinis pedagoginės praktikos tikslas – „padėti studentui tapti atsakingu ir kūrybingu ugdymo proceso dalyviu konkrečioje mokykloje“ [1996, p. 162].

Kiti (V. Rajeckas, 1994) siūlo pedagogizuoti visą studentų veiklą, kreipiant juos darbui vidurinėje bendrojo lavinimo mokykloje per visus užsiėmimus pedagogus rengiančioje institucijoje. Kartu pažymima, kad būtina juos mokyti tinkamai bendrauti. Dėl to ypač svarbomis yra laikomos pedagoginės ir psichologinės disciplinos, teorijos ir praktikos susiejimas jas studijuojant. Tuo tarpu K. Pukelis (1998) nurodo, kad reikėtų aiškiai apibrėžti praktinių pedagoginių studijų statusą, fiksuoti jų turinio, formos, logikos, santykio su teorinėmis pedagoginėmis disciplinomis pobūdį ir nustatyti vietą visame pedagoginių studijų procese. Autorius pabrėžia, kad kol kas būsimų mokytojų studijos neturi svarbiausios savo „ašies“, teorinių ir praktinių pedagoginio mąstymo „dirbtuvių“, tai yra pastovaus pedagogikos praktikumo. Anot

K. Pukelio, aiškiai nepakankamai dėmesio skiriama ir bendrosioms pedagoginėms (ugdymo dėsningumų) studijoms, atliekančioms vieną iš svarbiausių teorinio pedagoginio mąstymo funkcijų [1998, p. 8].

Treti (S. Dapkienė, 1996, L. Jovaiša, 1994) nurodo, kad studentus pedagoginei praktikai būtina rengti ne tik profesiniu, bet ir psichologiniu aspektu. Jie turėtų būti supažindinami ne tik su pedagoginės praktikos turiniu, organizavimo metodika, bet ir skatinami suprasti aktyvumo ir kūrybiškumo reikšmę, o ypač bendravimo pamokoje specifika. Žodžiu, rekomenduojama plačiau suvokti ir ugdytis komunikatyvumą. „Pedagoginėje praktikoje tinkamos komunikacijos trūkumai labai trukdo normalų pedagoginį procesą“, – pabrėžia L. Jovaiša [1994, p. 53]. Panašias mintis kelia ir T. Tamošiūnas (1998), rašydamas apie studentų pedagoginį ir psichologinį pasirengimą. Remdamasis konkrečiais tyrimo duomenimis, jis daro išvadą, kad metodinis dalykinis pasirengimas laikomas mažiau reikšmingu nei psichologinis. Turint galvoje šią situaciją, pradedama skirti daugiau dėmesio pedagoginei praktikai, rengiant įvairių specialybių mokytojus: peržiūrimi praktikos tikslai ir uždaviniai, jos turinys ir struktūra, organizavimas ir vertinimas.

Atsižvelgus į visa tai, tyrimo metu iškelta **hipotezė**, jog pedagoginė praktika galėtų būti vienas iš pagrindinių studentų mokėjimų bendrauti ugdymosi aukštojoje mokykloje veiksmų. **Tyrimo objektu** pasirinkti būsimų muzikos mokytojų mokėjimo bendrauti ypatumai ir jų ugdymosi prielaidos. Svarbiausias šio **tyrimo tikslas** – nustatyti, kaip studentų pedagoginė praktika lemia jų mokėjimų bendrauti kaitą. Šio **straipsnio tikslas** – atskleisti realias pedagoginės praktikos galimybes, plėtojant būsimųjų muzikos mokytojų mokėjimus bendrauti. Tyri-

mo metu buvo naudoti šie **metodai**: mokslinės literatūros analizė, mokėjimų bendrauti inventarijus, šių mokėjimų savianalizės testas, klausimynas ir kt. Ištirti 134 būsimi ir 158 esami muzikos mokytojai, dirbantys įvairiose bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose.

Pedagoginės praktikos svarba plėtojant studentų mokėjimą bendrauti. Siekiant nustatyti, kiek minėti pedagoginės praktikos parametrai veikia studentų mokėjimą bendrauti, buvo atliktos Pearsono ir Spearmano koreliacinės duomenų analizės. Kadangi šių korelacijų pagalba gauti duomenys mažai skiriasi, straipsnyje operuojama Pearsono koreliacinės analizės rezultatais. Pirmiausia bandyta nustatyti, ar skiriasi atlikusių pedagoginę praktiką ir jos neatlikusių studentų mokėjimų bendrauti lygis (1 lentelė).

Duomenys parodė, kad pedagoginę praktiką atlikusių ir jos neatlikusių studentų mokėjimai bendrauti labai skiriasi. Didžiausias nustatytas komunikacinių ir percepcinių studentų mokėjimų skirtumas: atlikę pedagoginę praktiką studentai yra išsiugdę daug aukštesnį šių mokėjimų lygį. Kadangi studentų interakcinių mokėjimų vidurkiai rodo aukščiausią šių mokėjimų išsiugdymo lygį, pedagoginės praktikos atlikimas ar neatlikimas daro jiems mažiausią įtaką. Tuo tarpu studentų percepcinių mokėjimų vidurkiai kur kas mažesni negu jų

komunikacinių ir interakcinių mokėjimų vidurkiai, ir pedagoginės praktikos atlikimas turi jiems reikšmingą įtaką. Tad galima daryti išvadą, kad atlikta pedagoginė praktika didina būsimųjų muzikos mokytojų mokėjimų bendrauti lygį, taip pat leidžia studentams adekvačiau juos įvertinti.

Tyrimo duomenys taip pat leidžia tvirtinti, kad studentų mokėjimus bendrauti lemia pedagoginės praktikos trukmė (2 lentelė).

Šioje lentelėje pateikti duomenys rodo, jog pedagoginės praktikos trukmė turi nemažą įtaką tiek komunikaciniams, tiek interakciniams bei percepciniams mokėjimams. Kartu akivaizdu, kad aukščiausią mokėjimų lygį turistudentai, atlikę pedagoginę praktiką nuo keturių mėnesių iki vienerių metų. Nuo jų savo mokėjimų lygiu šiek tiek atsilieka studentai, atlikę pačią ilgiausią pedagoginę praktiką (iki trejų metų) ir pačią trumpiausią (vieno–trijų mėnesių). Vadinasi, pernelyg ilga pedagoginės praktikos trukmė gali nebedaryti teigiamos įtakos mokėjimų bendrauti lygmeniui. Tiek nustatyta analizuojant pedagoginės praktikos atlikimo ir neatlikimo duomenis, tiek ir šio tyrimo rezultatas patvirtino, jog neatlikusių pedagoginės praktikos studentų gebėjimas bendrauti yra žemiausio lygio.

Pažymėtina, kad pedagoginės praktikos trukmė įvairiose Lietuvos aukštosiose mokyklose skiriasi. Pavyzdžiui, Lietuvos muzikos akade-

1 lentelė. *Studentų mokėjimų bendrauti priklausomybė nuo pedagoginės praktikos*

<i>Mokėjimų rūšys</i>	<i>Pedagoginė praktika</i>	<i>Mokėjimų vidurkiai</i>	<i>Standartinis nuokrypis</i>	<i>p reikšmė</i>
Komunikaciniai mokėjimai	Atlikta	3,1236	0,4130	0,003
	Neatlikta	2,8600	0,4138	0,002
Interakciniai mokėjimai	Atlikta	3,1863	0,3912	0,062
	Neatlikta	3,0127	0,4644	0,038
Percepciniai mokėjimai	Atlikta	2,8353	0,4522	0,023
	Neatlikta	2,5719	0,5782	0,008

(Jei p mažiau už 0,05, vidurkiai statistiškai reikšmingai skiriasi)

2 lentelė. Studentų mokėjimų priklausomybė nuo pedagoginės praktikos trukmės

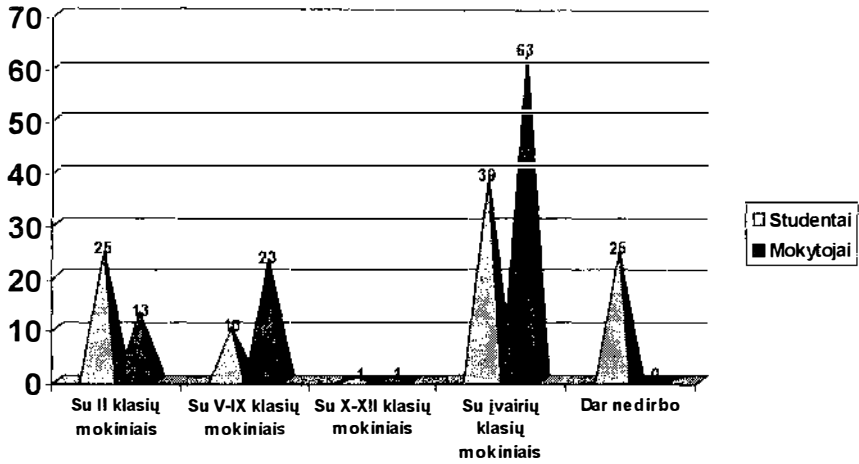
Mokėjimų rūšys	Pedagoginės praktikos trukmė	Mokėjimų vidurkiai	Standartinis nuokrypis	p reikšmė
Komunikaciniai mokėjimai	neatlikta	2,8801	0,4232	0,017
	1–3 mėnesiai	3,1013	0,4569	
	4 mėn.–1 metai	3,2630	0,4006	
	1–3 metai	3,0797	0,3403	
Interakciniai mokėjimai	neatlikta	3,0184	0,4583	0,021
	1–3 mėnesiai	3,1752	0,4329	
	4 mėn.– 1 metai	3,3958	0,3309	
	1–3 metai	3,1039	0,3257	
Percepciniai mokėjimai	neatlikta	2,5707	0,5692	0,024
	1–3 mėnesiai	2,8634	0,5009	
	4 mėn.– 1 metai	2,9479	0,4404	
	1–3 metai	2,7490	0,3737	

mijos Kauno fakultete būsimieji mokytojai nuo II iki IV kurso ir magistrantai atlieka ištisinę pedagoginę praktiką, trunkančią visus mokslo metus. Tad jau antro kurso pabaigoje studentai įgyja vienerių mokslo metų trukmės pedagoginės praktikos stažą, trečiakursiai – dvejų metų, ketvirtakursiai – trejų metų pedagoginės praktikos stažą. Tuo tarpu Šiaulių universitete pedagoginė praktika organizuojama trečią, ketvirą ir penktą semestrą (1996 m. duomenys). Todėl antrakursiai pedagoginę praktiką atlieka vienerius mokslo metus, o trečiakursiai ir ketvirtakursiai – pusantrų metų. Panašiai praktika organizuojama ir Vilniaus pedagoginiame universitete. Klaipėdos universitete pedagoginė praktika yra ne ištisinė: jos metu studentai atleidžiami nuo paskaitų ir stebi bei veda pamokas įvairiose miesto bendrojo lavinimo mokyklose. Jeigu studentai apklausos metu buvo baigę pirmąjį savo pedagoginės praktikos semestrą arba jo dalį, jos trukmė, jų nurodytais duomenimis, siekė tik 1–3 mėnesius. Kai kurie antrakursiai dar nebuvo atlikę pedagoginės praktikos. Nevienoda tiriamųjų pedagoginės praktikos patirtis atskleidė ir tam tikrus mokėjimų bendrauti skirtumus.

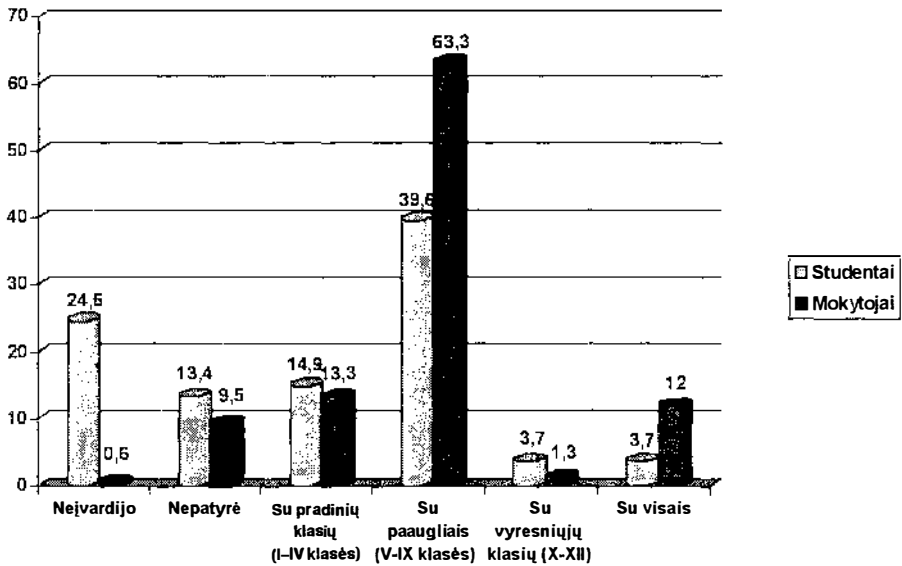
Bendravimo problemos, kylančios pedagoginės praktikos metu. Visų tiriamųjų buvo klausama, su kokio amžiaus moksleiviais jie dirbo, nes mokinių amžiaus tarpsnių ypatumai galėjo lemti bendravimo su jais specifiką (1 pav.).

Ketvirtadalis antrakursių studentų šios informacijos nepateikė, nes jie dar nebuvo tiesiogiai bendravę su moksleiviais. Tiek pat studentų nurodė, kad pedagoginės praktikos metu yra dirbę su jaunesniojo mokyklinio amžiaus moksleiviais. Tuo tarpu su paaugliais arba viduriniųjų klasių moksleiviais, pedagoginę praktiką atliko tik apie dešimtadalis tiriamųjų (9,7 proc.) studentų, o vien su vyresniųjų (10–12 klasių) mokiniais – tik vienas studentas. Tačiau daugiausia tirtų būsimų muzikos mokytojų buvo atlikę praktiką ne vienoje, bet keliose klasėse. Tad 40,3 proc. studentų nurodė, kad praktikos metu jie bendravo su įvairaus amžiaus mokiniais. Dėl to jie galėjo apibendrinti savo bendravimo patirtį ir darbo specifikos skirtumus.

Tos pačios mokytojų apklausos rezultatai parodė, kad 12,7 proc. mokytojų dirba tik su pradinėjų klasių mokiniais, beveik ketvirtadalis – su viduriniųjų (5–9) klasių, ir vienas – tik su

1 pav. Studentų ir muzikos mokytojų pasiskirstymas pagal mokinių amžių

2 pav. Studentų ir muzikos mokytojų pasiskirstymas pagal bendravimo sunkumus

vyresniųjų klasių mokiniais. Dauguma – 63,3 proc. mokytojų yra įvairaus amžiaus moksleivių ugdytojai.

Bandyta išsiaiškinti, su kokio amžiaus moksleiviais studentai ir muzikos mokytojai patiria daugiausia bendravimo sunkumų (2 pav.).

Pasirodė, kad daugiausia sunkumų ir studentams, ir muzikos mokytojams sukelia bendravimas su paaugliais. Šią problemišką moksleivių amžiaus tarpsnį nurodė beveik 40 proc. studentų ir per 60 proc. pedagogų. Tad galima teigti, kad pagrindiniai sunkumai būsimiems ir esa-

miems muzikos mokytojams kyla bendraujant su V–IX klasių moksleiviais.

Apie šeštadalį abiejų grupių tiriamųjų nurodė, kad su bendravimo sunkumais susiduria jau pradinėse klasėse. Tačiau geriausiai ir studentams, ir mokytojams sekėsi bendrauti su X–XII klasių moksleiviais. Tik penki studentai ir tik du mokytojai pažymėjo, kad jiems yra problemiška bendrauti su vyresniųjų klasių moksleiviais. Tiesa, kelis studentai nurodė, kad jiems sunkumų kildavo įvairiose klasėse. Mokytojų, kuriems kildavo sunkumų bendraujant su skirtingo amžiaus moksleiviais, buvo net 12 procentų.

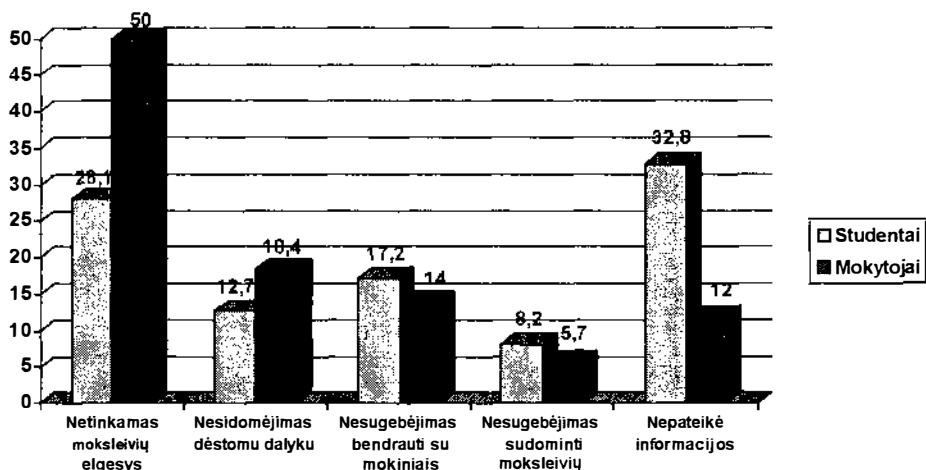
Šalia to apie šeštadalį studentų ir apie dešimtadalį mokytojų teigė, kad kol kas su bendravimo sunkumais nebuvo susidūrę. Išryškėjo, kad šių sunkumų neturėjo 3,9 proc. daugiau studentų nei mokytojų. Tai būtų galima paaiškinti mažesne studentų pedagogine patirtimi. Ketvirtadalis studentų negalėjo nurodyti bendravimo su moksleiviais sunkumų, nes dauguma jų nebuvo atlikę pedagoginės praktikos. Iš mokytojų tik vienas jų neįvardijo, tad akivaizdu, jog mokytojai yra labiau įsigilinę į šią problemą.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokių specifinių sunkumų dažniausiai patiria būsimi ir esami muzikos mokytojai (3 pav.).

Kaip matyti, apie trečdalį studentų kaip pagrindinį sunkumą nurodė netinkamą mokinių elgesį (nedrausmingumą, nepareigingumą, nedėmesingumą, išsiblaškymą, kalbos žargoną ir kt.). Šalia to jie išskyrė ir mokinių nesidomėjimą muzika (12,7 proc.). Studentai prisipažino, kad jiems sunku sudominti mokinius savo dėstomu dalyku (8,2 proc.). Be abejo, respondentai, kurie nebuvo atlikę pedagoginės praktikos, negalėjo nurodyti jokių sunkumų.

Tirti muzikos mokytojai taip pat įvardijo minėtus sunkumus. Skirtumas tik tas, kad esami muzikos mokytojai dar kritiškiau vertino savo mokinių elgesį, dar labiau pabrėžė mokinių nesidomėjimą muzika. Tiesa, jie linkę manyti, jog jų pedagoginiame darbe rečiau kyla bendravimo problemų. Taip pat jiems dažniau pasiseka sudominti savo mokinius muzika.

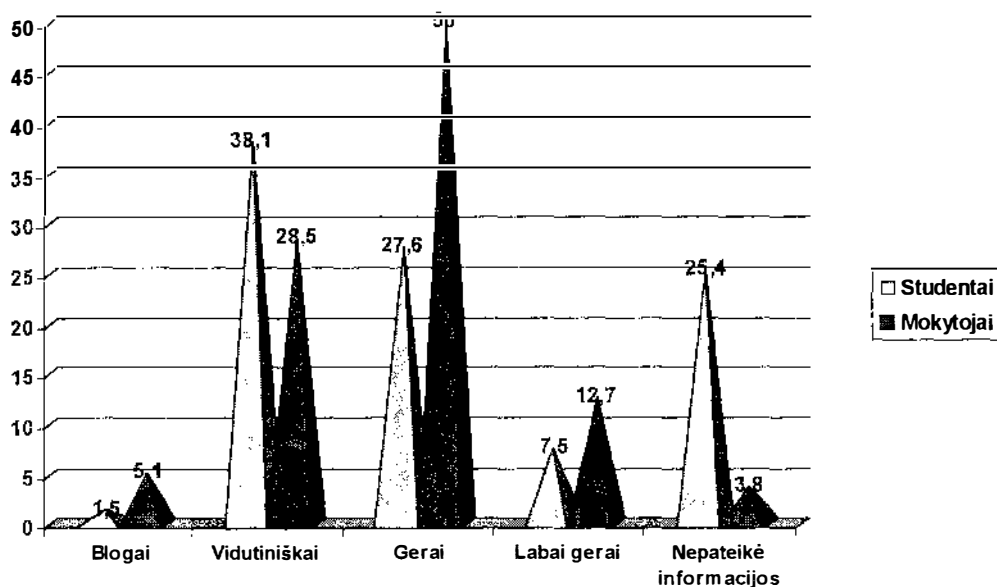
Išsiaiškinus esminius būsimų ir esamų muzikos mokytojų patiriamus bendravimo sunkumus, mėginta atskleisti jų priežastis. Pažymėti

3 pav. Studentų ir mokytojų patirtų bendravimo sunkumų palyginimas

3 lentelė. Studentų ir mokytojų bendravimo sunkumų priežastys

Tiriamųjų grupės	Priežastys									
	Mokslinių amžiaus tarpsnio ypatumai	Mokinių abejingumas muzikai	Studento patirties stoka	Mokytojo autoriteto ir patirties stoka	Neigiamas moksleivių šeimų įtaka	Studento nesugebėjimas bendrauti	Vadovėlių neaitikimas moksleivių poreikiams	Kiros priežastys	Nepateikė informacijos	
Studentai	10 %	7 %	13 %	–	2 %	21 %		14 %	33 %	
Mokytojai	24 %	11 %		11 %	15 %		7 %	23 %	9 %	

4 pav. Studentų ir mokytojų pasiskirstymas pagal bendravimo su moksleiviais sėkmę

na, kad studentams buvo sunku atskirti patiriamus sunkumus nuo juos sukeliančių priežasčių (3 lentelė).

Ir mokytojai, ir studentai pažymėjo, jog nemažai sunkumų kelia specifiniai moksleivių amžiaus tarpsnio ypatumai. Tai nurodė net ketvirtadalis mokytojų ir dešimtadalis studentų. Net penktadalis studentų prisipažįsta, kad jiems kylančių sunkumų priežastis – nesugebėjimas bendrauti su moksleiviais. Tuo tarpu nė vienas mokytojas neatskleidė šios priežasties. Tačiau ir studentai, ir mokytojai pastebi moksleivių

abejingumą muzikai kaip antraeilę, nelygiavertei kitiems dalykams disciplinai. Tai pažymi daugiau nei dešimtoji dalis mokytojų ir 7 proc. studentų. Abi respondentų grupės įvardija savo patirties stoką – 13 proc. studentų jaučia jos nepakankumą. Daugiau nei dešimtadalis mokytojų pažymi, kad jiems trūksta ne tik patirties, bet ir autoriteto. Ir net beveik šeštadalis pedagogų teigia, kad sunkumų priežastis yra neigiamas moksleivių šeimų įtaka, tuo tarpu šią priežastį įvardija vos 2 proc. studentų. Dar viena vien mokytojų nurodyta priežastis – moko-

mųjų priemonių (vadovėlių) ir moksleivių poreikių neatitikimas (7 proc.). Beveik ketvirtadalis mokytojų ir šeštadalis studentų įvardijo nemažai kitų įvairių sunkumų priežasčių – nevienodas moksleivių išprusimas, jų atsakomybės stoka, nuovargis, dorinės problemos, bendra klasės atmosfera, gatvės įtaka, per didelės klasės, materialinės bazės stoka. Trečdalis studentų ir apie dešimtadalį mokytojų informacijos nepateikė.

Būsimi ir esami muzikos mokytojai buvo paprašyti įvertinti ir savo bendravimo su moksleiviais sėkmę (4 pav.).

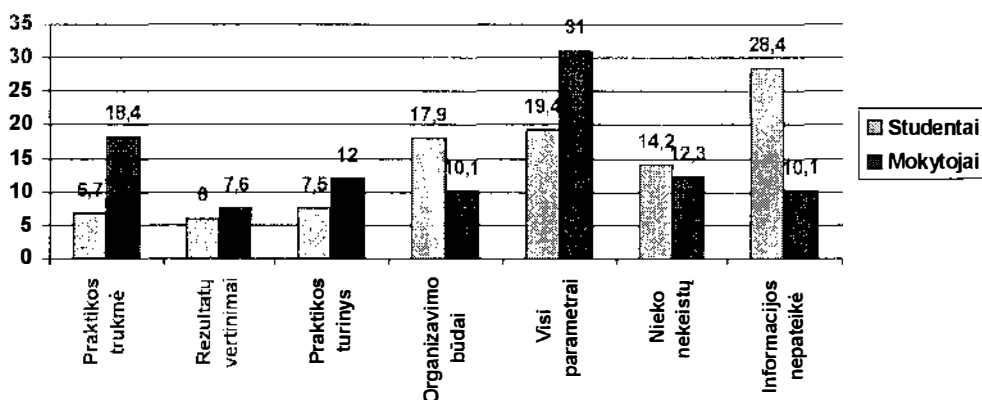
Ketvirtadalis studentų apskritai nepasisakė šiuo klausimu, o du (1,5 proc.) savo bendravimą įvertino blogai arba nepatenkinamai. Daugiau nei trečdalis tiriamųjų savo bendravimo su moksleiviais sėkmę vertino vidutiniškai. Vis dėlto apie trečdalį studentų bendravimą įvertino gerai, o dešimt (7,5 proc.) – labai gerai. Apklausos rezultatai rodo, kad dauguma studentų tik vidutiniškai vertina savo bendravimą su moksleiviais.

Mokytojų apklausa parodė, kad net aštuoni (5,1 proc.) pedagogai savo bendravimą su moksleiviais vertina blogai, trečdalis savo bendravimo sėkmę laiko vidutiniška, lygiai pusę įverti-

na savo bendravimą gerai, o 12,7 proc. – net labai gerai. Šeši (3,8 proc.) mokytojai į šį klausimą neatsakė.

Palyginus studentų ir mokytojų apklausos duomenis, nustatyta, kad mokytojai savo bendravimo su moksleiviais sėkmę vertina geriau negu studentai. Lygiai pusė mokytojų vertina savo bendravimą gerai, o daugiau nei pusė studentų – vidutiniškai. Mokytojai 5,2 proc. atvejų dažniau negu studentai įvardijo savo bendravimą su moksleiviais kaip labai gerą. Tačiau labai blogai bendravimą su moksleiviais vertinančių mokytojų buvo 3,6 proc. daugiau negu studentų.

Apibendrinant studentų ir mokytojų nurodytas bendravimo sunkumų priežastis, akivaizdžiai matyti, jog mokytojai yra labiau išigilinę į šią problemą. Studentai visai nepastebėjo kai kurių svarbių dalykų (nevienodų moksleivių gabumų, mokytojo autoriteto stokos, metodinės medžiagos ir moksleivių poreikių neatitikimo ir beveik nesuvokė vaikų šeimos aplinkos įtakos bendravimui). Tačiau kai kurie studentai savikritiškiau negu mokytojai vertino savo pedagoginės patirties stoką ir kai kurie jų atvirai prisipažino, jog kol kas nesugeba bendrauti su moksleiviais.

5 pav. Pedagoginės praktikos tobulinimo siūlymai

Būsimų ir esamų muzikos mokytojų pedagoginės praktikos tobulinimo siūlymai. Respondentai pateikė siūlymų, kaip būtų galima tobulinti būsimų muzikos mokytojų pedagoginę praktiką (5 pav.).

Pasirodė, kad studentai norėtų daug ką keisti: pedagoginės praktikos organizavimą, turinį, trukmę, vertinimo rezultatus. Pirmiausia – pageidautų kitokių praktikos organizavimo būdų, padedančių garantuoti tiesioginį ryšį su mokiniais, leidžiančių geriau pažinti mokinius, labiau dirbti su jais individualiai ir kt. Yra studentų (nuo 6,7 proc. iki 7,5 proc.), taip pat norinčių pertvarkyti praktikos turinį (daugiau metodinių, mažiau dalykinių žinių), praktikos trukmę (ją pailginti) ir jos rezultatų vertinimą. Taigi jie norėtų apibrėžti konkretesnius pedagoginės praktikos vertinimo kriterijus, pageidautų, kad dėstytojai nuodugniai pagrįstų savo nuomonę apie praktikos atlikimo kokybę. Penktadalis studentų nurodė, jog keistų viską – pedagoginės praktikos trukmę, jos vertinimą ir organizavimo būdus. Ir tik 14,2 proc. pažymėjo, kad nieko nekeistų, nes juos tenkina dabartinė pedagoginės praktikos atlikimo tvarka, o beveik trečdalis nepateikė informacijos šiuo klausimu.

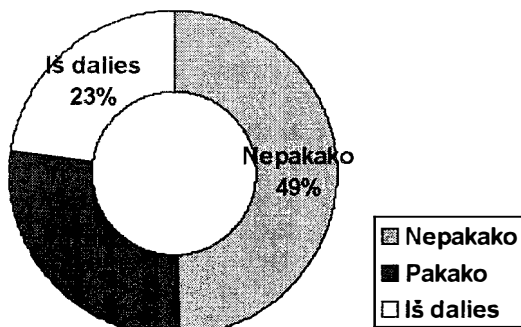
Mokytojų pateikti pedagoginės praktikos tobulinimo siūlymai buvo panašūs. Nemažai jų, beveik penktadalis, nurodė, kad keistų pedagoginės praktikos trukmę (taip pat pailgintų jos atlikimo laiką). Maždaug tiek pat kiek ir studentų tobulintų praktikos rezultatų vertinimą, sukonkretintų jos vertinimo kriterijus. 19 (12,0 proc.) keistų praktikos turinį, o 16 (10,1 proc.) – jos organizavimo būdus. Net trečdalis mokytojų iš karto keistų visus pedagoginės praktikos parametrus – ir trukmę, ir vertinimą, ir jos organizavimo būdus. Tik kiek daugiau nei dešimtadalį dirbančių mokytojų tenkino dabartinė pedagoginės praktikos atlikimo

tvarka, o likusieji 10,1 proc. savo pageidavimų arba siūlymų nepateikė.

Taigi esami muzikos mokytojai daugiau dėmesio teikia pedagoginės praktikos trukmei negu būsımieji. Taip pat jie mano, kad praktikos pailginimas suponuotų optimalesnį pedagoginių darbo įgūdžių formavimąsi. Tuo tarpu esamą praktikos rezultatų vertinimą keistų maždaug tiek pat studentų ir mokytojų (apie 7 proc.). Kiek daugiau (4,5 proc.) mokytojų nei studentų keistų jos turinį, o mažiau (7,8 proc.) – organizavimo būdus. O dar daugiau (12,4 proc.) mokytojų negu studentų norėtų keisti visus pedagoginės praktikos organizavimo parametrus, suprasdami reikšmingą jos vaidmenį būsımam pedagogo darbui. Tad mokytojai aktyviau nei studentai reiškė savo pageidavimus bei siūlymus pedagoginei praktikai gerinti.

Dirbančių pedagogų buvo klausta, ar jų patirties, įgytos atliekant praktiką aukštojoje mokykloje, pakako pradėti savarankišką darbą (6 pav.).

Net pusė mokytojų vienareikšmiškai atsakė, kad praktikos nepakako. Daugiau nei penktadalis jų teigė, kad įgytos patirties pakako tik iš dalies. Ir tik apie trečdalį nurodė, kad pedagoginė praktika padėjo visiškai pasirengti sava-

6 pav. Mokytojų patirties, įgytos pedagoginės praktikos metu, pakankamumas

rankiškam mokytojo darbui. Todėl galima daryti išvadą, kad dirbantys mokytojai sugeba nuodugniau įvertinti studijų metu įgytos pedagoginės praktikos reikšmę.

Panašius tyrimus 1990–1991 m. atliko mokslininkas A. Kalvaitis. Jis apklausė 290 VU, VPU ir ŠPU baigiamųjų kursų studentus, bei 393 mokytojus, baigusius tas pačias aukštąsias mokyklas. Respondentai turėjo įvertinti pedagoginio darbo įgūdžius, įgytus aukštojoje mokykloje, tribale vertinimo sistema. Apklausiant domėtasi, ko respondentai tikėdavosi ir negaudavo iš pedagogikos praktikų. 32 proc. studentų ir 35 proc. mokytojų manė, kad per mažai būta savarankiško darbo, 15 proc. studentų ir 20 proc. mokytojų skundėsi, kad mokytojai visiškai nepasitiki studentais praktikantais, o 11 proc. studentų ir 24 proc. mokytojų pageidavo konkrečios darbo metodikos ir būdų pavyzdžių, aptarimo. 13 proc. studentų ir 11 proc. mokytojų pasigedo praktikos vadovų geranoriškumo. 20 proc. mokytojų trūko kvalifikuoto pamokų aptarimo. 8 % respondentų teigė, kad praktikos metu per daug dėmesio skiriama popierizmui. Šie duomenys išryškino, kodėl apklausti studentai menkiausiai įvertino aukštojoje mokykloje įgytus klasės vadovo įgūdžius bei sugebėjimą dirbti su vaikais popamokinėje veikloje.

Tad apžvelgus pedagoginės praktikos aukštojoje mokykloje vertinimus ir jos ryšį su studentų mokėjimais bendrauti, galima padaryti tokias išvadas:

- pedagoginė praktika – vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių būsimų muzikos mokytojų mokėjimų bendrauti lygį;
- nūdienėje aukštojoje mokykloje reikia skirti daugiau dėmesio pedagoginės praktikos disciplinai ir studentų mokėjimų bendrauti ugdymui jos metu;
- atlikusių pedagoginę praktiką studentų mokėjimų bendrauti lygis pasirodė esąs aukštesnis už praktikos neatlikusių;
- nustatyta, kad komunikacinių ir percepcinių mokėjimų lygis ypač priklauso nuo pedagoginės praktikos trukmės (optimaliausia – nuo 4 mėnesių iki metų);
- dauguma tiriamųjų kaip pagrindinį sunkumą nurodo netinkamą moksleivių elgesį ir nemažai – nedėmesingumą dėstomam dalykui;
- daugiausia sunkumų muzikos mokytojai patiria dirbdami su paaugliais;
- daugiau nei pusė studentų savo bendravimo su moksleiviais sėkmę praktikos metu apibūdino kaip vidutinę arba blogą;
- mokytojai labiau už studentus yra įsigilinę į kylančių sunkumų priežastis;
- studentai savikritiškai vertina savo pedagoginės patirties stoką;
- ir studentai, ir mokytojai siūlo keisti pedagoginės praktikos organizavimą, ypač pailginti jos trukmę;
- pusė dirbančių muzikos mokytojų pabrėžia, kad įgytos pedagoginės praktikos metu patirties jiems nepakako pradėti savarankišką darbą.

LITERATŪRA

1. Aramavičiūtė V. Studentų pedagoginė praktika Vilniaus universitete // Studijos aukštojoje mokykloje : konferencijos pranešimų medžiaga, 1 knyga. Kaunas: Technologija, 1996. P. 162–165.

2. Barkauskaitė M. Pedagogikos dalyko teorinių ir praktinių disciplinų sąveika rengiant mokytojus // Švie-

timo reforma ir mokytojų rengimas : konferencijos tezės. Vilnius, 1994. P. 36–38.

3. Bitinas B. Apie teorijos ir praktikos santykį rengiant specialistą // Studijos aukštojoje mokykloje : konferencijos pranešimų medžiaga, 2 knyga. Kaunas: Technologija, 1996. P. 3–7.

4. Bendrojo lavinimo mokyklos muzikos mokytojo studijų programos: bakalauro (pagrindinės) studijos, specializuotos profesinės studijos, magistrantūra. Vilnius: Lietuvos muzikos akademija, 1998.

5. Dapkienė S. Pedagoginės praktikos organizavimas Šiaulių pedagoginiame institute // Studijos aukštojoje mokykloje: konferencijos pranešimų medžiaga, 1 knyga. Kaunas: Technologija, 1996. P. 166–171.

6. Jovaiša L. Edukologijos pradmenys. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla, 1994.

7. Kalvaitis A. Studijų aukštojoje pedagoginėje mokykloje sudedamosios dalys ir jų reikšmė profesiniam mokytojo pasirėngimui // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: konferencijos tezės. Vilnius, 1994. p. 28–30.

8. Lietuvos švietimo koncepcija. Vilnius: Leidybos centras, 1992.

9. Pedagoginių praktikų programos ir metodiniai nurodymai PM specialybės studentams / Sud. J. Tamošiaitienė. Šiauliai, 1993.

10. Pedagoginių praktikų vieta ir vaidmuo rengiant pradinį klasių mokytojus / Sud. A. Tamulaitienė. Vilnius, 1998.

11. Pukelis K. Praktinių pedagoginių studijų tobulinimo galimybės mokytojų rengimo procese // Asmenybės ugdymo edukologinės ir psichologinės tendencijos: respublikinės mokslinės konferencijos medžiaga (recenzuotų straipsnių rinkinys). Kaunas: LKKI, 1998. P. 87–91.

12. Pukelis K. Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai: habilitacijos darbas. Kaunas, 1998.

13. Rajeckas Vl. Aukštųjų mokyklų, rengiančių mokytojus, pedagogizavimo kryptys // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: konferencijos tezės. Vilnius, 1994. P. 25–26.

14. Tamošiūnas T. Profesinio ir ikiprofesinio pedagogų rengimo sąveika: daktaro disertacijos santrauka. Šiauliai, 1998.

15. Vasiliauskas R. Dvi pedagogikos atnaujinimo kryptys // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: VI tarptautinė mokslinė konferencija. Mokslo darbai, II d. Vilnius, 1999. P. 261–265.

16. Vasiliauskas R. Pedagoginė praktika – mokytojo profesinio ugdymo sritis // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: konferencijos tezės. Vilnius, 1994. P. 31–32.

PEDAGOGICAL PRACTICE A RECONDITION AS PERFECTION OF FUTUR TEACHER'S COMMUNICATION COMPETENCE

Dėja Aukštkaľnytė

Summary

To spread all innovations in Lithuanian educational system is the task of active and progressive teachers. One of the main goals of nowadays-pedagogical school is to prepare students to be better communicators. The problem is that in programs of Lithuanian Universities predominate theoretical disciplines. Students of music teachers' speciality during their studies are lacking the close involvement into everyday school life. Pedagogical practice is one of disciplines which helps them to develop their communication with pupils and at the same time to rise perceptions, communicational and interactional skills. This is the basic of the communication competence of students' and future music teachers'.

The main goal of this article is to reveal the actuality of pedagogical practice and to show its' role in development of communicational skills of future teachers. The researches indicate that there is a close

connection between pedagogical practice and development of communicational skills. Particularly perceptual and communicational skills are better of these students who had pedagogical practice in secondary school. Students and teachers suffer main difficulties working with teenagers (V–IX grades). Reasons of these difficulties are different but teachers have more foresights about the problem.

More than third part of all respondents are not satisfied about their pedagogical communication today. Their have many suggestions how to rise the role of pedagogical practice. Almost half of music teachers answered that at the time of their studies they had not enough practice to be prepared to their work at school. So the main conclusion is that pedagogical practice is one of the most important factors which can improve the communication competence of future music teachers.

Gauta 2000 09 15

Priimta 2000 10 25